

حسابرسی

مبانی نظری و مفاهیم

دفتر اول

تألیف:

دکتر جواد رضا زاده

استادیار دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

رضازاده، جواد، ۱۳۴۷

حسابرسی / تألیف جواد رضازاده. -- تهران: ترمه، ۱۳۸۵.

ج.

ISBN: 964-7893-90-6 (ج. ۱) ص ۱۷۶

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا
این کتاب برای دانشجویان، حساب‌رسان و سایر دست‌اندرکاران حرفه
حسابرسی به رشته تحریر درآمده است.
کتابنامه.

ملدرجات: دفتر اول، مبانی نظری و مفاهیم.

۱. حسابرسی، الف. عنوان.

۶۵۷/۴۵

HF۵۶۶۷/۵۶ ج ۵

کتابخانه ملی ایران

۴۶۸۸-۸۵م

- نام کتاب حسابرسی
- تألیف دکتر جواد رضازاده
- نوبت چاپ اول ۱۳۸۵
- تیراژ ۲۰۰۰ نسخه
- چاپ و صحافی رسام - چاوش
- ناشر انتشارات ترمه
- شابک ۹۶۴-۷۸۹۳-۹۰-۶
- طراح جلد رعنا غمگسار
- قیمت ۱۵۰۰ تومان

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

انتشارات ترمه: تهران - خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین،

پلاک ۲۵/۱ تلفن: ۶۶۹۶۳۳۰۱ - تلفکس: ۶۶۴۱۷۳۴۶

مرکز پخش تهران و شهرستان: پخش سینا - خیابان انقلاب -

دوازده فروردین خیابان شهید وحید نظری - پلاک ۲۵۸ -

تلفن: ۶۶۴۰۱۷۸۳ - ۶۶۴۸۱۵۱۴

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

پیشگفتار

این کتاب برای آموزش حسابرسی به رشته تحریر در آمده است. حسابرسی در میان سایر موضوعات حسابداری، موضوعی بین رشته‌ای است و آمیزه‌ای از مباحث قانون تجارت، اخلاق، تئوری حسابداری، آمار و پردازش الکترونیکی اطلاعات را در بر دارد. اشاره به موضوعات مزبور، بیانگر این حقیقت است که حسابرسان در عمل به نوعی مجبور به استفاده از تمامی این دانش‌ها هستند. به هر حال هم حسابرسان و هم اشخاصی که اطلاعات مورد حسابرسی را تهیه می‌کنند، باید از اهداف، روش‌ها و محدودیت‌های حسابرسی آگاه باشند.

نتایج کار حسابرسان مورد توجه و ارزیابی عموم قرار می‌گیرد. صورت‌های مالی حسابرسی شده، مبنای تصمیم‌گیری مبادلهٔ اوراق بهادار و اعطای اعتبارات را تشکیل می‌دهد. امروزه حسابرسی گزارش‌های مالی، برنامه‌ها و عملکرد سازمان‌های مختلف، امری ضروری است و در بعضی از موارد همچون حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌های سهامی عام، الزام قانونی دارد. مدیران، سهامداران، اعتبار دهندگان و حتی نهادهای قانونگذاری و اجرایی دولت، متقاضی خدمات حسابرسی هستند.

شرایط حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی ایجاب می‌کند که حسابرسان ضمن حفظ استقلال رأی و نظر درباره تعداد بی‌شماری از مسائل مهم، استعداد اتخاذ تصمیمات دقیق و به موقعی را داشته باشند. حسابرسی، فرصت شغلی استثنایی را فراهم کرده است که در مشاغل دیگر به ندرت یافت می‌شود. فرصتی که مستلزم مسئولیت‌پذیری در قبال قضاوت دربارهٔ صحت و سقم مسائل متنوع است و ضرورت دارد حسابرسان علیرغم تمامی فشارهای بالقوه و بالفعل، همواره استقلال خود را حفظ نمایند.

در سال‌های اخیر از حساب‌رسان درخواست شده است که خدمات خود را به حوزه‌هایی فراتر از حسابرسی سنتی صورت‌های مالی، گسترش دهند. این حوزه‌ها، خدماتی چون رسیدگی به اطلاعات پیش‌بینی شده، گزارشگری درباره کنترل‌های داخلی، حسابرسی رعایت قوانین و مقررات حاکم بر فعالیت شرکت‌ها و همچنین حسابرسی رعایت مفاد قراردادها را شامل می‌شود. به‌علاوه، حساب‌رسان ارائه خدمات تازه‌ای همچون اطمینان‌دهی درباره ارزیابی مخاطرات تجاری و سنجش عملکرد تجاری را آغاز کرده‌اند. ارائه این گونه خدمات برای استفاده کنندگان، ارزشمند است. زیرا تنها حساب‌رسان می‌توانند گزارش مستقل و بی‌طرفانه‌ای را درباره فعالیت‌ها و رویدادهای گوناگون، ارائه کنند.

فن‌آوری اطلاعات نیز تأثیر شگرفی بر حسابرسی دارد. این فن‌آوری‌ها، شیوه دریافت، نگهداری، پردازش و گزارش اطلاعات را تغییر داده است. به کمک این فن‌آوری‌ها، شرکت‌ها می‌توانند با عرضه کنندگان و مشتریان خود به صورت الکترونیکی و با استفاده از سیستم‌های تبادل الکترونیکی اطلاعات، معامله کنند و همچنین، مصرف کنندگان می‌توانند از طریق اینترنت، کالاها و خدمات مورد نیاز خود را خریداری نمایند. بسیاری از شرکت‌ها، گزارش‌های سالانه و سایر اطلاعات مالی خود را در صفحه اصلی پایگاه اینترنتی خود، ارائه می‌کنند.

سعی شده است تمامی این مطالب در کتاب با بیانی ساده مورد بحث قرار گیرد. علاوه بر این در تدوین کتاب حاضر:

اولاً بر مفاهیم بنیادی و مبانی نظری حسابرسی، تأکیدی جدی مبذول شده است. زیرا، باور نگارنده بر این است که اگر مبانی نظری مستحکم و علمی نداشته باشیم در عمل، موفق نخواهیم بود.

ثانیاً، اساس کار بر رویکرد سیستمی استوار شده است. زیرا، تجربیات نگارنده حاکی از آن است که در بسیاری از شرکت‌ها، سیستم کنترل داخلی مناسبی طراحی و مستقر نشده است. بنابراین، اغلب در حسابرسی صورت‌های مالی از رویکرد محتوایی که بر اثبات مانده حساب‌ها تأکید دارد، استفاده می‌شود. اما در اوضاع و احوال کنونی، فعالیت‌های تجاری و اقتصادی بدون استقرار سیستم کنترل داخلی

مناسب، قرین موفقیت نخواهد بود. زیرا نبود سیستم کنترل داخلی مناسب، منجر به عدم رعایت سیاست‌ها و تدابیر مدیریت، بی‌اعتباری یا کم‌اعتباری اسناد و مدارک حسابداری و در نهایت عدم کارایی و اثربخشی عملیات سازمان‌ها می‌شود. بنابراین، یکی از اهداف انتخاب رویکرد سیستمی، معرفی و آموزش کنترل‌های داخلی مناسب است تا از این رهگذر بتوان به طراحی و استقرار این گونه سیستم‌ها در شرکت‌های مختلف کشور کمک کرد.

ثالثاً، تلاش مؤلف بر این بوده است که در موارد لزوم بر استانداردهای حسابرسی و استانداردهای حسابداری کشورمان که توسط سازمان حسابرسی تدوین شده است یا تدوین می‌شود، استناد گردد. از آنجا که هنوز تدوین این استانداردها تکمیل نشده است، این کار برای مؤلف مخاطره بزرگی بود؛ اما، برای هموار ساختن راه آموزش استانداردهای یاد شده به دانشجویان و در نتیجه کمک به اجرای آنها در عمل، تحمل این گونه مخاطرات قابل توجیه است.

فعلاً دفتر اول از مجموعه حسابرسی با نام مبانی نظری و مفاهیم، تقدیم علاقه‌مندان می‌شود. مباحث این دفتر همراه با دفتر دوم این مجموعه که انشاءالله در اولین فرصت تقدیم می‌گردد، سرفصل‌های مصوب درس «حسابرسی ۱» را در دوره کارشناسی حسابداری، پوشش می‌دهد.

امیدوارم این کتاب برای دانشجویان، حسابرسان و سایر دست‌اندرکاران حرفه حسابرسی ایران، مفید واقع شود. در پایان از استادان ارجمند، محققان محترم تمنا دارد از ارائه انتقادات و پیشنهادهای گرانبهای خود به مؤلف، دریغ نورزند.

دکتر جواد رضازاده

اسفند ۱۳۸۴

عنوان	صفحه
تعریف حسابرسی	۱
تفاوت حسابداری و حسابرسی	۳
انواع حسابرسی	۳
حسابرسی صورت های مالی	۴
حسابرسی رعایت	۴
حسابرسی عملیاتی	۵
حسابرسی قانونی	۶
انواع حسابرسیان	۶
حسابرسیان مستقل	۷
حسابرسیان داخلی	۷
حسابرسیان دولتی	۷
چارچوب نظری حسابرسی	۹
ضرورت حسابرسی صورت های مالی	۱۳
نیاز اعتباردهندگان و سرمایه گذاران	۱۵
نظریه نمایندگی	۱۵
نظریه انگیزش	۱۶
حرفه حسابرسی مستقل	۱۶
مسائل جاری تأثیرگذار بر حرفه	۱۷
مؤسسات حسابرسی	۲۰
سلسله مراتب	۲۲
انواع خدمات	۲۴
استانداردهای حسابرسی	۲۷
استانداردهای عمومی	۲۹
استانداردهای رسیدگی	۳۰
استانداردهای گزارشگری	۳۱
بیانیه های تفسیری استانداردهای حسابرسی	۳۱
سوالات	۳۴

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مسائل	۳۵
فصل ۲: کلیات حسابرسی صورت‌های مالی	
اصول حسابداری در مقام معیار حسابرسی	۴۱
صورت‌های مالی، ادعاهای مدیریت و اهداف حسابرسی	۴۳
سه مفهوم بنیادی حسابرسی	۴۷
اهمیت	۴۷
مخاطره حسابرسی	۴۹
شواهد	۵۰
نمونه‌گیری: استنتاج بر مبنای مشاهدات محدود	۵۲
خلاصه مراحل حسابرسی	۵۳
پذیرش صاحبکار جدید و تداوم همکاری با صاحبکاران قبلی	۵۴
تعیین شرایط کار و عقد قرارداد حسابرسی	۵۷
برنامه‌ریزی حسابرسی	۵۸
ارزیابی ساختار کنترل داخلی	۵۹
اجرای آزمون‌های محتوا	۶۰
تکمیل رسیدگی‌ها	۶۰
صدور گزارش	۶۱
گزارش حسابرسی	۶۱
گزارش حسابرسی مقبول استاندارد	۶۲
علل انحراف از گزارش حسابرسی مقبول	۶۶
انواع دیگر گزارش حسابرسی	۶۷
سوالات	۶۸
مسائل	۶۹
فصل ۳: اهمیت و مخاطره حسابرسی	
اهمیت	۷۴
مراحل تعیین اهمیت	۷۵
مخاطره حسابرسی	۹۲
مدل مخاطره حسابرسی	۹۳

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
کاربرد مدل مخاطره حسابرسی	۹۷
ارزیابی مخاطره تجاری صاحبکار	۹۹
ارزیابی احتمال تحریف با اهمیت ناشی از اشتباه یا تقلب	۱۰۱
نتایج ارزیابی مخاطرات	۱۰۷
ارزیابی نتایج آزمون‌ها	۱۰۸
مستند ساختن ارزیابی مخاطرات	۱۰۹
گزارش موارد تقلب به مدیریت، کمیته حسابرسی و سایر مسئولان	۱۰۹
محدودیت‌های مدل مخاطره حسابرسی	۱۱۰
سوالات	۱۱۲
مسائل	۱۱۳
فصل ۴: شواهد و کاربرگ‌های حسابرسی	
رابطه شواهد با گزارش حسابرسی	۱۲۱
ادعاهای مدیریت	۱۲۳
وجود یا رخداد	۱۲۴
کامل بودن	۱۲۵
حقوق و تعهدات	۱۲۵
ارزشیابی و تخصیص	۱۲۵
ارائه و افشا	۱۲۶
اهداف حسابرسی	۱۲۶
اعتبار	۱۲۷
کامل بودن	۱۲۷
انقطاع زمانی	۱۲۸
مالکیت و تعهدات	۱۲۸
صحت محاسبات	۱۲۹
ارزشیابی	۱۲۹
طبقه‌بندی	۱۲۹
افشا	۱۳۰
شواهد	۱۳۰

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
ماهیت شواهد	۱۳۱
قابلیت اطمینان شواهد	۱۳۲
کفایت شواهد	۱۳۴
ارزیابی شواهد	۱۳۵
روش های حسابرسی	۱۳۷
مشاهده عینی	۱۳۷
محاسبه مجدد	۱۳۸
اخذ تأییدیه	۱۳۸
پرس و جو	۱۴۱
آزمون مدارک	۱۴۱
مذاقه	۱۴۴
روش های تحلیلی	۱۴۵
کاربرگ ها	۱۴۷
محتوای کاربرگ ها	۱۴۸
انواع کاربرگ	۱۴۹
شکل کاربرگ ها	۱۵۳
سازمان کاربرگ ها	۱۵۴
مالکیت کاربرگ ها	۱۵۷
سوالات	۱۵۷
مسائل	۱۵۹
منابع و مآخذ	۱۶۳